

VLADIMIR PETER GOSS

OKRUGLI TORANJ!?

UDK: 726.54.033.4 (497.5 N. Mikanovci)

Osvrt

Primljeno: 1. 7. 2007.

Prihvaćeno: 10. 7. 2007

Vladimir Peter Goss

HR, 10000 Zagreb

Rockefellerova 40

vgoss@aol.com

U vrijednom tekstu “Hrvatsko ime u srednjevjekovnoj Slavoniji – prema nekoliko primjera u diplomatskim izvorima od 13. do 15. stoljeća” (*SHP* 33, 2006) mladi kolega Danijel Petković po drugi se put osvrće na moje tumačenje okruglog tornja crkve sv. Bartola u Novim Mikanovcima (srednjevjekovni Horvati). Ne donosi ništa novo jer prenosi tekst iz svoje nedavne knjige.¹ Autor, povjesničar, tvrdi da nema povijesnih ili toponomastičkih dokaza za neku intenzivniju kolonizaciju “Saksonaca” na području Vukovske župe, te moje povezivanje okruglog tornja s migracijom donjorajnskog stanovništva prema Istoku Europe u kontekstu “Renesanse 12. stoljeća” naziva “prenapregnutim”. Svatko ima pravo na svoje mišljenje, i na ovo mišljenje mladog kolege ne bih se osvrtao da se ne radi o višestruko važnom metodološkom pitanju koje zadire u bit naših struka.

Ruralnom se romanikom bavim od 1968., pa bi se očekivalo da autor poznaje moje radove na tom području, jer oni, zajedno, predstvaljaju jak argument za kreativnu ulogu doseljenika s europskog sjeverozapada u srednjevjekovnoj Slavoniji.² Dodatno, kako bi mogao suditi o točnosti mojih zaključaka, očekivalo bi se da autor navodi barem neke od radova koje sam u ta četiri desetljeća konzultirao.³ Ja se ne upuštam u kritiku autorovih zaključaka u njegovoj knjizi, koja mi služi kao vrijedan vodič na terenu, jer nisam nikad čitao njegove izvore i literaturu, niti to namjeravam. Ako naiđem na nejasnoće, obratit ću se kolegama koji se bave tim materijalom, uključivo i autoru. Usput, nikad nisam tvrdio da su “Saksonci” imali neku veliku zajednicu u Horvatima, što bi bilo i *contradictio in adiecto*, no slobodan sam ponoviti da se pojava okrugloga romaničkog tornja, zasada jedinog poznatog na području zemalja Krune sv. Stjepana, može, kao i neki drugi oblici ruralne romanike (npr., “zusammengesetzte raum”, “chorturmkerche”, “frizijjska” ornamentika) s velikom dozom sigurnosti povezati sa “saksonskom kolonizacijom”. U tom smislu je Sv. Bartol, baš kao i jedinstvena posveta vukovarske župne crkve sv. Lambertu,⁴ upravo onaj povijesni *dokument* o prisutnosti graditelja koji je poznavao romaničku arhitekturu ruralnog pojasa donjorajnskoga i sjevernonjemačkog područja, otkuda oblici s doseljenicima idu u Skandinaviju, Istočnu, Središnju i Jugoistočnu Europu, sve do Kosova (“Saška crkva” u Novom Brdu).

---

¹ Petković 2006A, str. 25, Petković 2006B, str. 262.

² Vidi popis literature, *sub nomine* Goss, Gvozdanović, Goss-Gvozdanović.

³ Npr. popis literature, *sub nomine* Den Hartog, Reitschel-Langhof, Rogge, Roth, Tuulse, Van der Molen-Vogt, Zadnikar.

⁴ Karač 1995.

Erwin Panofsky je lucidno primijetio da je umjetničko djelo također i “dokument”, te da “spomenik” jedne struke može biti “dokument” za drugu. Povijest umjetnosti je, ponovo po Panofskom, ne znanost, već humanistička disciplina, a u engleskom postoji i jasna distinkcija između “science” – bavljenje egzaktnim znanostima, i “scholarship” – bavljenje humanističkim disciplinama.⁵ U strasti za znanstvenim, povjesničari umjetnosti svode danas svoje proučavanje često na traženje dokumenta kojim će dokazati “znanstvenost” svog rada, te dižu ruke od onoga što im je prvenstveno dužnost – poznavanja jezika vlastite struke. Posveta crkve ne znači ništa – crkva je možda tek započeta, možda stoji već tri stoljeća. Moramo se vratiti tom jeziku, dobro znajući da su i naši, kao i drugi “dokumenti”, često nejasni, nedatirani, nečitljivi, no moramo preuzeti odgovornost da ih pojasnimo sa stanovišta naše struke. A zatim ćemo se skromno vratiti povjesničaru, pisanom dokumentu, i ako se naši zaključci poklapaju, našli smo onu čvrstu točku oko koje možemo dalje usavršavati poznavanje jezika umjetničkih oblika. Naše struke su postale tako složene, čak i u slučaju uskih specijalizacija, da nema šanse da njima u potpunosti ovladamo u jednom kratkom životu, a kamoli da nađemo vremena da se upuštamo u poslove drugih. Stvarni interdisciplinarni, krosdisciplinarni i multidisciplinarni pristup timski je rad. Sve ostalo je dimna zavjesa za diletantizam.

---

⁵ Panofsky 1955, str. 10.

LITERATURA

Den Hartog 2002

E. Den Hartog, *De Oudste Kerken van Holland*, Utrecht, 2002.

Goss 2003

V. P. Goss, *Crkva Sv. Bartola u Novim Mikanovcima – romanika između Save i Drave i Europska Kultura*, Peristil 46, Zagreb, 5-12

Goss 2004

V. P. Goss, *Sv. Marija u Bapskoj – ponovo nakon trideset i pet godina*, Peristil 47, Zagreb, 2004, 5-14

Goss 2005

V. P. Goss, *A Reemerging World – Prolegomena to an Introduction to Earlier Medieval Art Between the Sava and the Drava Rivers*, Starohrvatska prosvjeta, s. III, 32, Split, 2005, 91-112

Goss 2006

V. P. Goss, *Starohrvatska arhitektura – Early Croatian Architecture*, Zagreb, 2006.

Gvozdanović 1969-70

V. Gvozdanović, *Crkva Majke Božje u Moroviću*, Peristil 12-13, Zagreb, 1969-70, 15-22

Gvozdanović 1970

V. Gvozdanović, *Vrijednost romaničke arhitekture u kontinentalnoj Hrvatskoj i kapela Sv. Marije u Bapskoj*, Arhitektura 106, Zagreb, 1970, 64-68

Gvozdanović 1971

V. Gvozdanović, *Sv. Dimitrije u Brodskom Drenovcu*, Vjesnik Arheološkog Muzeja u Zagrebu, s. III, 5, Zagreb, 1971, 211-222

Gvozdanović-Goss 1981

V. Gvozdanović-Goss, *Moravia's History Reconsidered, the Tomb of St. Methodius and the Church of Our Lady at Morović*, East European Quarterly 16, Boulder, 1981, 487-498

Karač 1995

Z. Karač, *Urbanistički razvitak srednjovjekovnog Vukovara*, Starohrvatska prosvjeta, s. III, 21, Split, 1995, 245-273

Panofsky 1955

E. Panofsky, *Meaning in the Visual Art*, Garden City, N.Y., 1955.

Petković 2006A

D. Petković, *Srednjovjekovna naselja sjeverozapadnog dijela vinkovačkog kraja*, Vinkovci, 2006.

Petković 2006B

D. Petković, *Hrvatsko ime u srednjovjekovnoj Slavoniji – prema nekoliko primjera u diplomatskim izvorima od 13. do 15. stoljeća*, Starohrvatska prosvjeta, s. III, 33, Split, 2006.

Reitschel, Langhof, 1968

C. Reitschel-B. Langhof, *Dorfkirchen in Sachsen*, Berlin, 1968.

Rogge 1943

E. Rogge, *Einschiffige Romanische Kirchen in Friesland und Ihre Gestaltung*, Oldenburg, 1943.

Roth 1936

V. Roth, *Die Deutsche Kunst in Siebenbürgen*, Berlin, 1936.

Tuulse 1968

A. Tuulse, *Scandinavia Romanica*, Wien and München, 1968.

Van der Molen, Vogt 1981

S. J. van der Molen-P. Vogt, *Romanse Kerken van het Noorderdelft*, Zutphen, 1981.

Zadnikar 1967

M. Zadnikar, *Die Chorturmkirchen in Slowenien*, Sæertryck ur Fornvännan 4, Stockholm, 1967, 241-256